

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE

**FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

BAKALÁRSKA PRÁCA

2008

Andrea Jendrašiková

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE**

Rektor: prof. Ing. Mikuláš Látečka, PhD.

FAKULTA EURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO ROZVOJA

Dekan: prof. Ing. Dušan Húska, PhD

**Pripravenosť obcí Žilinského kraja na prístup LEADER
Bakalárska práca**

Katedra regionálneho rozvoja
Vedúci katedry: doc. Ing. Mária Fáziková, CSc

Vedúci práce: Ing. Barbora Milotová

Andrea Jendrašíková

Nitra 2008

Summary

The paper focus on the LEADER approach, which is one of the axis of the Rural Development Plan 2007 - 2013 that support partnership in rural areas to improve the quality of life and economic prosperity of their local area.

The main aim of my diploma thesis was to analyze the preparedness of the selected Žilina regions' communities for the implementation of the LEADER. The analysis of the selected area, the questionnaire survey and the personal interview with the member of the LAG Orava were used to describe the current situation in the implementation process.

The subjects of the analysis were the project managers, the linkmen and the members of communities. The objects of their activities are development, coordination and analysis of the Rural Development Projects.

The questionnaire was divided into 3 parts:

- The characteristic of the respondents
- The general information about LEADER
- The questions about LEADER in Žilina region

According to the results of the questionnaire survey and the personal interview we made the interpretation and at the end of the work we made the proposal to solve the problems we came across during working on the diploma.

The majority of respondents weren't satisfied with the accessibility of the information about the implementation process of LEADER and the cooperation in different institutional levels – national level (MA SR), regional – self-governments and between partnerships.

Key words: LEADER approach, local action group, rural areas, development, Žilina region

Kľúčové slová: princípy LEADER, miestne akčné skupiny, vidiecke oblasti, rozvoj, Žilinský kraj

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne, a že som uviedla všetku použitú literatúru súvisiacu so zameraním bakalárskej práce.

Nitra .....

.....
podpis autora BP

Touto cestou vyslovujem poďakovanie pani Ing. Barbore Milotovej za pomoc,
odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej bakalárskej práce.

Nitra .....

.....
podpis autora BP

Zoznam použitých skratiek

EU	European Union - Európska Únia
EAGGF	European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – Európsky poľnohospodársky podporný a záručný fond
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development – Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
MAS	Miestna akčná skupina
CR	Cestovný ruch
VÚC	Vyšší územný celok
ŽK	Žilinský kraj
MP SR	Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky
PRV	Program rozvoja vidieka

Obsah

Úvod	8
1. Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky.....	10
1.1 LEADER.....	10
1.1.1 Čo je LEADER.....	10
1.1.2 História a charakteristika LEADER-u.....	11
1.1.3 Príklady z praxe.....	16
1.1.3.1 Cumbrijská kuchyňa - teritórium: Spojené Kráľovstvo.....	16
1.1.3.2 Objavovanie siete otvorených kostolov - teritórium: Spojené Kráľovstvo.....	17
1.2 LEADER a Slovenská republika.....	17
1.3 LEADER v Žilinskom kraji.....	20
1.3.1 Programovacie obdobie 2005 – 2006.....	20
1.3.2 Programovacie obdobie 2007 – 2009.....	21
1.3.3 Hlavní aktéri rozvoja vidieka a ich úlohy.....	21
2. Cieľ práce.....	23
3. Metodika práce.....	24
3.1 Metodika analýzy rozvojových faktorov.....	24
3.2 Metodika dotazníkového prieskumu.....	24
3.3 Metodika riadeného rozhovoru.....	25
4. Vlastná práca.....	26
4.1 Analýza súčasného stavu partnerstva Horná Orava.....	26
4.1.1 Analýza prírodného potenciálu.....	26
4.1.2 Analýza demografickej situácie.....	27
4.1.3 Analýza ekonomického potenciálu.....	28
4.1.4 Technická infraštruktúra.....	29
4.1.5 Sociálna infraštruktúra.....	29
4.2 Analýza výsledkov dotazníkového prieskumu.....	30
4.3 Analýza výsledkov riadeného rozhovoru.....	31
5. Návrh na využitie výsledkov.....	34
6. Záver.....	35
7. Bibliografia.....	36
8. Prílohy	

Úvod

Vidiecke oblasti pokrývajú 80 % územia Európskej únie a žije v nich približne 25 % jej obyvateľov. Každá oblasť je špecifická geografickými podmienkami, rázom krajiny, ale aj problémami, s ktorými sa stretáva a ktoré musí riešiť. Medzi najväčšie patria reštrukturalizácia poľnohospodárstva, odľahlosť, odliv obyvateľov z vidieckych oblastí do väčších miest kvôli nedostatku pracovných príležitostí. Spolu s prílivom mestského obyvateľstva za účelom rekreácie vplývajú na život v daných oblastiach.

Posilnenie politiky rozvoja vidieka sa stalo jednou z priorít aj Európskej únie. Táto politika sa čoraz viac orientuje nielen na podporu farmárov a ich produktov, ale aj na jednotlivcov alebo skupiny, ktoré sa angažujú vo vidieckych oblastiach.

Náša práca je zameraná na iniciatívu LEADER, ktorý tvorí 4. os Plánu rozvoja vidieka 2007-2013.

Môžeme konštatovať, že je to nový, netradičný prístup k rozvoju vidieckych oblastí, pretože vytváranie partnerstiev, projektov, stratégií a rozhodovanie sa realizuje „novým spôsobom“ a to „zdola – nahor.“ Tento spôsob je zároveň aj jedným z princípov LEADER a podľa nášho názoru aj tým najdôležitejším. Ľudia, ktorí žijú v danom regióne ho najlepšie poznajú, vedia zhodnotiť jeho silné aj slabé stránky a práve z tohto dôvodu môžu realizovať rozvoj. Ďalším dôležitým špecifikom je vytváranie partnerstiev medzi verejným a súkromným sektorom. Len kooperácia a úsilie inštitúcií a obyvateľstva môže priniesť očakávané výsledky.

Prioritným cieľom tejto práce je zhodnotenie pripravenosti Žilinského kraja na implementáciu programu LEADER v programovacom období 2007 – 2013. Jeho hlavnými cieľmi bolo osloviť združenia svojich historických regiónov (Horné Považie, Kysuce, Turiec, Liptov a Orava), aby sa podieľali na vytváraní verejno-súkromných partnerstiev a na spolupráci a výmene skúseností s Českou republikou, ktorá už iniciatívu LEADER realizovala v rokoch 2004 – 2006.

Vlastnú prácu sme začali analýzou rozvojových faktorov okresu Tvrdošín, pretože v tomto regióne sa vytvorilo verejno-súkromné partnerstvo Horná Orava. K týmto faktorom patrí prírodný potenciál, demografická štruktúra, ekonomická základňa a infraštruktúra (technická aj sociálna).

Ďalšou časťou bolo zostavenie a vyhodnotenie dotazníkov. Tieto boli rozšírené pomocou *emailu* analytikom, projektovým manažérom, koordinátorom, ale aj pracovníkom štátnej správy a samosprávy, ktorí sa podieľali alebo sa naďalej podieľajú na tvorbe

projektov rozvoja vidieka. Ich hlavnou úlohou bolo zistiť pripravenosť verejno–súkromných partnerstiev, ktoré vznikli na území Žilinského kraja na prístup LEADER.

V poslednej časti vlastnej práce sme prostredníctvom riadeného rozhovoru s členom partnerstva analyzovali jeho pripravenosť. Opytovaným, v našom prípade, bol pán riaditeľ regionálnej rozvojovej agentúry Sever, ktorá pôsobí ako koordinátor projektov pre Hornú Oravu a ktorá bola aj hybnou silou pri vytváraní partnerstva.

1. Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

1.1 LEADER

Viac ako polovica obyvateľov 27-tich členských krajín Európskej únie žije vo vidieckych oblastiach, ktoré zaberajú viac ako 90% jej územia. Z tohto dôvodu predstavuje rozvoj vidieka životne dôležitú oblasť politiky.

Prístup LEADER vznikol na podnet Európskej komisie začiatkom 90-tych rokov ako pilotný projekt pre podporu integrovaných aktivít na miestnej úrovni. Zakladá sa na skúsenosti, že vidiecke oblasti majú potenciál aktívne ovplyvňovať svoj rozvoj k trvalej udržateľnosti. Zameriava sa hlavne na využívanie nového *know-how* a na inovácie v oblasti technológií; na zlepšovanie kvality života a životného prostredia vo vidieckych oblastiach; na zvyšovanie pridanej hodnoty miestnych produktov a na efektívne využívanie prírodného a kultúrneho dedičstva.

1.1.1 Čo je LEADER?

Skratka „LEADER“ znamená „Liaison entre les actions economic rural“ – „Prepojovanie akcií hospodárskeho rozvoja vidieka“. Je určený pre financovanie aktivít mikroregiónov v oblasti rozvoja vidieka so zameraním na jeho hospodársku stránku. Program LEADER sa zakladá na skúsenosti z EU, že vidiecke oblasti majú potenciál aktívne ovplyvňovať svoj rozvoj smerom k trvalej udržateľnosti. Rozvoj vidieka sa nezakladá len na konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, ale aj na nutnosti podporovať rozvoj nových aktivít, inovácií a tvorbu pracovných miest. Je určený na pomoc vidieku pri zlepšení rozvojového potenciálu jednotlivých regiónov a zameraný na podporu implementácie integrovaných vysokokvalitných a originálnych stratégií udržateľného rozvoja. Je výrazne orientovaný na partnerstvo a na siete výmenu skúseností.¹

V období rokov 2000 – 2006 sa vynaložilo na program LEADER 5 046, 5 mil. EUR, z ktorých 2 105, 1 mil. EUR bolo financovaných z usmerňovacej sekcie EAGGF a zvyšok z verejných fondov. Celkové financovanie rozvoja vidieka z EÚ v rokoch 2000 – 2006 pozostávalo z viac ako 50 miliárd EUR pre „hlavné“ programy rozvoja vidieka, pričom 33 miliárd EUR z toho pochádzalo z garančnej sekcie a 18 miliárd EUR z

---

¹ NECKAŘOVÁ, E. 2005. Udržateľnosť v programe LEADER+ a LEADER v ČR- porovnaní s Místnou Agendou 21: diplomová práca. Praha

usmerňovacej sekcie. Ďalšie približne 2 miliardy EUR boli vyhradené na program LEADER+.²

V programovacom období 2007 – 2013 je naplánovaných na rozvoj vidieka Slovenskej republiky 2 562, 6 mil. EUR , z toho 1 969,4 mil. EUR je financovaných z EAFRD a 593, 2 mil. EUR z rozpočtu SR.³

1.1.2 História a charakteristika LEADERu

Históriu LEADER zhrnula vo svojom príspevku počas konferencie na Korzike Elena Saraceno, expertka na rozvoj vidieka a konzultantka pre rozvoj vidieka.⁴

Iniciatíva LEADER sa objavila v Európskej únii v čase reformy Štrukturálnych fondov, keď sa vyvinul pomerne veľký tlak na inováciu tradičných inštitucionálnych rozvojových prístupov EU, štandardné opatrenia a všeobecné intervencie už boli na ústupe a typické pre prechádzajúce obdobie. V rámci poľnohospodárskej politiky LEADER predstavoval radikálnu zmenu, pretože sa orientoval viac - menej na územie, nie na sektory. Mal nenáročnú schému financovania a aj celkový rozsah. Predstavoval akýsi experiment, ktorý sa vyvíjal oddelene od ostatných foriem podpory rozvoja vidieka tak, aby bolo možné pozorovať jeho fungovanie. Aj z inštitucionálneho pohľadu priniesol LEADER nové väzby, dovtedy neexistujúce, medzi EU a sub-regionálnou miestnou úrovňou. Ukázalo sa, že boli prospešné pre obidve strany. Všetky (vtedajšie) členské štáty sa rozhodli implementovať iniciatívu na základe odlišných inštitucionálnych dohovorov s prepojením na hlavné politiky. LEADER I bol zameraný na mobilizáciu, na vytváranie partnerstiev, naučenie sa vytvárať miestne rozvojové stratégie. Inovácie boli zadefinované ako aktivity, ktoré sa predtým v území nerealizovali alebo ich financovanie bolo čerpané z iných zdrojov. Najradikálnejšou inováciou LEADER boli miestne akčné skupiny, ktoré dostali k dispozícii balík financií a voľnú ruku pri rozhodovaní o obsahu podnikateľského plánu. Počas LEADER II aktéri vidieckeho rozvoja, ale aj inštitúcie na rôznych úrovniach už lepšie chápali fungovanie celého procesu. Dôraz sa presunul na: skutočne nové akcie, spoluprácu a na vytváranie sietí medzi miestnymi akčnými skupinami, určenie charakteristických zložiek prístupu LEADER, hodnotenie, vrátane hodnotenia vlastných aktivít, ktoré uskutočnili miestne akčné skupiny. S nástupom LEADER+ sa objavil aj

---

² BOKOROVÁ, M. a KOBIDOVÁ, T.: Rozvoj vidieka v Európskej únii. 2004. Ústav vedecko-technických informácií pre pôdohospodárstvo Nitra, Informačné stredisko pre EU. Str. 19

³ Národný strategický plán rozvoja vidieka SR 2007 – 2013. Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky. December 2006

posun k špecifickým tematicky zameraným prístupom, ktoré budú spomínané v ďalších kapitolách.⁵

LEADER+ (2000 – 2006) nadväzoval na predchádzajúce programy LEADER I (1991 – 1994) a LEADER II (1994 – 1999).⁶ Rozšíril ich ciele o prípravu a realizáciu medzinárodných projektov spoločne riešených dvoma alebo viacerými miestnymi akčnými skupinami.

Vhodnými oblasťami pre tento program sú všetky oblasti, ktoré sú charakterizované ako vidiecke v členských krajinách EU. **Jarábková (2005)** rozlišuje:“ tri typy vidieckych oblastí:

1. „*osobitne poškodené oblasti*“ - horské a ostrovné oblasti, úpadok poľnohospodárstva a vyludnenie ich zasiahol vo veľkej miere – ekonomický rozmach je takmer nemožný bez investícií do infraštruktúry;
2. „*vidiecke problémové oblasti*“ – sú poznačené únikom a starnutím obyvateľstva, obmedzenou ponukou služieb, ale poľnohospodárstvo má v týchto oblastiach ešte stále dôležité miesto;
3. „*vidiecke oblasti na okraji*“ oblasti, ktoré sú na hraniciach s veľkými priemyselnými centrami a sú vystavené silnému tlaku na ceny pôdy.”⁷

Územia, ktoré sa uchádzajú o implementáciu prístupu LEADER by mali spĺňať tieto požiadavky:

- má viac ako 10 000 a menej ako 150 000 obyvateľov,
- nezapájajú sa obce s počtom obyvateľov vyšším ako 20 000 (napr. väčšie mestá a ich mestské časti)
- z geografického hľadiska je územie celistvé a ohraničené katastrami jednotlivých obcí,
- podnetom jeho vzniku bol spoločný záujem a bola zvolená jednotná téma (napr. rozvoj vidieckeho turizmu),
- má spracovanú stratégiu rozvoja a jasne definované priority s opatreniami, pri jej tvorbe uplatnil princíp zdola nahor,

---

⁴ The Legacy of LEADER+ at Local Level: Building the Future of Rural Areas, Cap Corse, France, 24-26 April 2007, Seminar Documents

⁵ SLÁVIKOVÁ, M.: Analýza prínosov a prípadných negatívnych dopadov spojených so zaradením do siete Leadrovských území.

⁶ TVRDOŇOVÁ, J., Občianska participácia a rozvoj regiónov v kontexte členstva v Európskej únii, Forum Európa, 30.4.2004, Trenčín

⁷ JARÁBKOVÁ, J., 2005. Problémy a možnosti využitia rozvojového potenciálu vidieckych obcí: výskumná správa. Nitra: Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre. 2005. 61 s.

- má zriadenú miestnu akčnú skupinu ako verejno-súkromné partnerstvo,
- predložilo všetky relevantné doklady o formovaní územia, v ktorom miestna akčná skupina pôsobí
- predložilo súhlasy všetkých zahrnutých obcí.⁸

Predmetom programu sú tieto opatrenia:

- podpora integrovaných stratégií rozvoja vidieka pilotného charakteru založených na prístupe zdola nahor a horizontálnych partnerstvách (využitie know-how a technológií, zlepšenie kvality života na vidieku, podpora výroby s pridanou hodnotou, využitie prírodných a kultúrnych zdrojov, zvýšenie hodnoty regiónov EU)
- podpora medzi regionálnej a transnacionálnej spolupráce
- podpora sieťovania vidieckych iniciatív v rámci členských štátov EU

Členské štáty pripravujú programy podľa určených finančných zdrojov, ktoré sú dané Európskou Komisiou; pripravujú programy na geografickej úrovni, najvhodnejšej pre danú krajinu, zohľadňujúce existujúce administratívne štruktúry vrátane implementácie a riadenia programu. Hlavne v tomto sa štáty medzi sebou značne diferencujú. Napríklad Nemecko má jeden program LEADER, Španielsko má toľko programov, koľko má provincií. Počet potenciálnych miestnych akčných skupín je vopred známy na úrovni krajiny, na základe regionálnej alebo národnej selekcie. Program sa musí otvoriť viac ako 1 krát pre potenciálne miestne akčné skupiny. Monitoring sa realizuje na úrovni miestnych akčných skupín, na úrovni regionálnych a lebo národných programov a na EU úrovni.⁹

Ciele LEADERu

Tvrdoňová definovala ciele LEADER ako „zapojenie všetkých skupín obyvateľstva do programovania projektovania, obnova miestnej kultúry, rozvoj malého a stredného podnikania, diverzifikácia miestnych ekonomík rozvoj zamestnanosti, zlepšenie služieb pre obyvateľstvo, ochrana životného prostredia, výrazná mobilizácia súkromného kapitálu, podpora inovatívnych a multiplikovateľných opatrení, výmena skúseností a tvorba národných a nadnárodných sietí miestnych akčných skupín.“¹⁰

⁸ SLÁVIKOVÁ, M.: Analýza prínosov a prípadných negatívnych dopadov spojených so zaradením do siete LEADERských území.

⁹ Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013. Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej Republiky. December 2007

¹⁰ TVRDOŇOVÁ, J. :Občianska participácia a rozvoj regiónov v kontexte členstva v Európskej Únii, Forum Európa, 30.4.2004, Trenčín

Znaky LEADER

Janovčíková¹¹ uviedla vo svojej prezentácii nasledovné znaky iniciatívy LEADER:

1. *podpora vnútorného, integrovaného a trvalo udržateľného rozvoja*
2. *prístup zdola nahor*
3. *spolupráca a vytváranie partnerstiev viacerých sektorov v mikroregióne (vytváranie MAS)*
4. *spoločné programovanie, rozhodovanie, zodpovednosť, investovanie*
5. *využívanie miestnych zdrojov prioritne*
6. *rozvoj spoločnosti*

Prístup zdola nahor je najvýraznejším znakom programu LEADER. Podľa tohto princípu by mali byť politiky vidieka zostavené a realizované spôsobom, ktorý najlepšie vyhovuje potrebám spoločenstva, ktorému slúži. Znamená, že miestni aktéri vytvárajú stratégiu a rozhodujú o jej ďalšej realizácii, rozhodujú o výbere sledovaných priorít v ich oblasti. Zo skúseností vyplýva, že prístup zdola nahor by nemal byť alternatívou alebo protikladom prístupov vnútroštátnych alebo regionálnych orgánov zhora nadol, ale skôr ich kombináciou a interakciou v záujme dosiahnutia lepších výsledkov.

Zapojenie miestnych aktérov sa týka samotného obyvateľstva, ekonomických a záujmových skupín a reprezentatívnych verejných a súkromných inštitúcií. Základnou zložkou je budovanie kapacít, čo znamená: zvyšovanie informovanosti, odborná príprava, zapojenie obyvateľstva do identifikácie silných a slabých stránok ich regiónu, to znamená mobilizáciu obyvateľstva na tvorbe analýzy (SWOT analýzy); účasť rôznych záujmových skupín na vypracúvaní stratégie miestneho rozvoja; zadefinovanie jasných kritérií výberu vhodných projektov na realizáciu stratégie na miestnej úrovni.¹²

Miestne akčné skupiny majú za úlohu identifikovať a zrealizovať stratégiu miestneho rozvoja, rozhodovať o pridelovaní svojich finančných prostriedkov a riadiť ich. Sú podnecovateľmi rozvoja, pretože: zhromažďujú a kombinujú dostupné ľudské a finančné zdroje z verejného, súkromného, občianskeho a dobrovoľného sektora; združujú miestnych aktérov okolo kolektívnych projektov a akcií, do ktorých je zapojených viacero sektorov; posilňujú dialóg a spoluprácu medzi rôznymi aktérmi vidieka, ktorí majú často málo skúseností so spoluprácou, znižovaním rizika potenciálneho konfliktu a uľahčovaním

---

¹¹ JANOVČÍKOVÁ, D. 2007. LEADER [online]: prezentácia Power Point. Levoča. 2007. [cit.2008-04-13, 15:48]. Dostupné na internete: www.hornatorysa.com/dokumenty/leaderinfo.ppt

¹² ROSS, Bruce: Prístup Leader – základný sprievodca, vydaný Európskou komisiou.

diskutovaných riešení prostredníctvom konzultácií a diskusií; prostredníctvom interakcie medzi rôznymi partnermi uľahčujú prispôbenie sa zmenám v poľnohospodárstve (napr. kvalitné výrobky, potravinové reťazce), v integrácii environmentálnych problémov, diverzifikácii vidieckej ekonomiky a zvyšovaním kvality života.

MAS by mala združovať verejných a súkromných partnerov. Na rozhodovacej úrovni musia aspoň 50 % miestneho partnerstva predstavovať súkromní partneri a združenia. Môžu vychádzať z existujúcich partnerstiev.

MAS určuje smerovanie a obsah stratégie miestneho rozvoja vidieka, rozhodujú o rôznych projektoch, ktoré sa majú financovať. Na základe výberu projektu, ktorý robí MAS, skutočné platby často vypláca platobný orgán, ktorý sa skôr zaoberá verejným financovaním než samotná MAS. Miestne akčné skupiny sú oprávnené prevziať veľkú časť riadiacich zodpovedností (napr. za výber projektu, platbu, monitorovanie, kontrolné a hodnotiace úlohy) súvisiacich s jednotlivými operáciami. Stupeň autonómie MAS závisí od jednotlivých členských štátov, môže byť veľmi odlišný v každej jednej krajine. Najbežnejšou formou financovania projektov a akcií LEADER - u sú globálne granty. Tieto granty, ktoré spolufinancuje EU a vnútroštátne verejné fondy, pokrývajú rôznu časť finančných požiadaviek projektu v závislosti od druhu projektu a typu oblasti.

Najaktívnejší vidiecki aktéri v miestnych iniciatívach sú: *profesionálne organizácie a zväzy* (zastupujúce farmárov, odborníkov z iných oblastí a mikropodniky); *obchodné združenia*; *občania, obyvatelia a ich miestne organizácie*; *miestni politickí predstavitelia*; *environmentálne združenia*; *poskytovatelia kultúrnych a obecných služieb vrátane médií*; *ženské združenia*; *mladí ľudia*.¹³

Princípy:

- a) Zdola nahor – prioritou sú miestni ľudia, tí sú nositeľmi svojich problémov, potrieb, ale aj riešení;
- b) Partnerstvo – angažovanosť miestnych samospráv, zástupcov miestnej alebo regionálnej štátnej správy, súkromného sektora a finančných inštitúcií a organizácií tretieho sektora;
- c) Participácia – občania a spoločenské skupiny by sa mali zúčastňovať priamo na procese;
- d) Integrácia – pokrytie všetkých aspektov života – ekonomika, spoločenský život, vidiecke prostredie;

---

¹³ ROSS, Bruce: Prístup Leader – základný sprievodca, vydaný Európskou komisiou

- e) Kombinácia vnútorných a vonkajších zdrojov – mali by byť v harmónii;
- f) Územie – nemusí kopírovať štátne alebo regionálne administratívne jednotky. Dôležitá je dohoda o spolupráci pre rozvoj;
- g) Interakcia – spolupráca expertov s miestnymi obyvateľmi;
- h) Využitie vertikálnych nástrojov a opatrení.

1.1.3 Príklady z praxe

MAS-ky, ktoré realizovali svoje projekty sa držali štyroch tém, a to:

- zlepšovanie kvality života v vidieckych oblastiach
- zvyšovanie hodnoty miestnych produktov
- najlepšie využívanie prírodných a kultúrnych zdrojov
- využívanie nového know-how a nových technológií

1.1.3.1 Cumbrijská kuchyňa – teritórium: Spojené Kráľovstvo

Program miestnych produktov ako nástroj na zapojenie spoločenstva do riešenia témy kvality života. Cieľom bolo zvýšenie informovanosti o miestnych výrobkoch, pokúsiť sa o vytvorenie väčšieho dopytu po miestnych výrobkoch, najmä v rámci teritoriálnej oblasti, podporovať zásobovanie miestnymi výrobkami vo verejnom aj súkromnom sektore a intenzívnejšie pracovať na rozvoji zdravého stravovania. Hlavnými činnosťami boli: skúmanie potravinového dedičstva Cumbrie a pomáhať plánovať obecné oslavy s osobitnou príchut'ou; riešenie otázok zdravého stravovania, organickej produkcie a spravodlivého obchodovania; naučiť deti v bramptonskej škole ako si pripraviť desiatové balíčky, ovocné šťavy a jedlá pre vyššiu výkonnosť.

Z projektu profitovali izolované dediny, znevýhodnené a vylúčené spoločenstvá, mladí ľudia, starší ľudia, školy, malé podniky, rodičia, výrobcovia, miestne obchody a miestne charity. Oblasť mala prospech zo: zvyšovania dôvery u miestnych výrobcov, oživenia programu spoločenstva, podpory miestneho hospodárstva.

Projekt bol financovaný a riadený dvomi MAS a splnil dva hlavné ciele: „pridáva hodnotu miestnym produktom“ a „zlepšuje kvalitu života“.

Trvanie: september 2004 – december 2006

Rozpočet: 19 299 EUR, z toho 9 650 EUR z EU a 9 649 EUR z verejných vnútroštátnych finančných prostriedkov.

MAS: Cumbria Fells a Dales

Internet: www.fellanddales.org.uk.¹⁴

1.1.3.2 Objavovanie siete otvorených kostolov-teritórium: Spojené Kráľovstvo

Ide o novátorský prístup k cestovnému ruchu, stáva sa súčasťou stratégie dedičstva regiónu spojenej s prosperitou vidieka. Územie zapojené do projektu: Wrexham County Borough a severovýchodný Wales. V projekte je zapojených 12 kostolov vo Wrexhame a od roku 2003 sa skúma inovačný prístup k cirkevnému CR. Rozvíja sa sieť komunitných možností CR. V budovách kostolov sa ukrýva veľká časť histórie a dedičstva. Každý kostol bol pre návštevníkov zatriaktívnený informačnými panelmi, ktoré upozorňujú na osobitne zaujímavé body.

„Sieť otvorených kostolov“ sa propagovala ako značka a ako kvalitný zážitok, ktorý nabádal návštevníkov, aby v oblasti strávili viac času. LEADER+ poskytol finančné prostriedky na marketingové materiály a školenia. Keďže sa väčšina kostolov nachádza v srdciach miestnych obcí, boli ideálnym miestom na plánovanie a propagovanie slávností. Tieto aktivity podporili prílev nových turistov a títo sa podieľali na tvorbe vyšších príjmov pre miestnych obyvateľov.

MAS: Norther Marches Cymru

Trvanie: december 2003 – december 2006

Rozpočet: 332 483 EUR z toho EU - 289 229 EUR, z verejných fondov: 9 725 EUR a zo súkromných fondov 33 529 EUR.¹⁵

1.2 LEADER a Slovenská republika

Slovensko nerealizovalo iniciatívu LEADER+, avšak v rámci opatrenia Technická pomoc predvstupového programu SAPARD boli uskutočnené aktivity typu LEADER.

Slovenská republika sa prvýkrát zapája do programu v LEADER v aktuálnom programovacom období 2007 – 2013. Zakotvila ho v Národnom strategickom pláne rozvoja vidieka SR. (Ministerstvo pôdohospodárstva SR), v rámci ktorého stanovila ciele rozvoja vidieka, národné priority so zohľadnením strategických usmernení Spoločenstva a finančný rámec z EAFRD a iných zdrojov. Národný strategický plán rozvoja vidieka SR spracovalo Ministerstvo pôdohospodárstva SR v decembri 2006. Jeho programovým

---

¹⁴ BROWN, Geoff – BANFORD, Adrian. 2007. Cumbrijská kuchyňa. In Výber najlepších postupov Leader+, 2007, č. 1, s. 73 – 76.

¹⁵ HARRIS, Karen. 2006. Sieť otvorených kostolov. In Leader+Magazine, osobitné zameranie: Inovácia v Leader+, 2006, č. 5, s. 27 – 28.

dokumentom je *Program rozvoja vidieka 2007 – 2013*, ktorý bol oficiálne schválený 04. decembra 2007.¹⁶ Program podrobne rozpracováva všetky štyri prioritné osi:

Os 1: Zvýšenie konkurencie schopnosti sektora poľnohospodárstva a lesného hospodárstva

Os 2: Zlepšenie životného prostredia a krajiny

Os 3: Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva

Os 4: Realizácia prístupu LEADER

Cieľom osi 1 je zvýšiť konkurencieschopnosť agropotravinárskeho a a lesníckeho sektora. Os 2 má za úlohu vytvárať multifunkčné poľnohospodárske a lesnícke systémy s priaznivým dosahom na životné prostredie, prírodu a vzhľad krajiny. Os 3 sa zameriava na zvýšenie zamestnanosti na vidieku a podporu rozvoja obcí.¹⁷ Novinkou je integrácia komunitnej iniciatívy LEADER do politiky rozvoja vidieka EU, ktorý je implementovaný vo forme osi 4 v slovenskom Programe rozvoja vidieka.¹⁸

Prístup LEADER sa v Slovenskej republike realizuje prostredníctvom Osi 3. V praxi to znamená, že miestne rozvojové stratégie (založené na charaktere územia a jeho vplyve na zameranie stratégie) by mali brať do úvahy jednu alebo viac priorít uvedených v opatreniach Osi 3. Zároveň jednotlivé projekty konečných prijímateľov budú musieť dodržiavať pravidlá stanovené v rámci Osi 3.

Nižšie je uvedený stručný prehľad priorít a jednotlivých opatrení Osi 3 a 4 (Schéma č. 1). Ich detailný popis je možné nájsť v Programe rozvoja vidieka 2007 – 2013.

Slovenská republika sa prvýkrát zapája do programu LEADER v aktuálnom programovacom období 2007 – 2013.

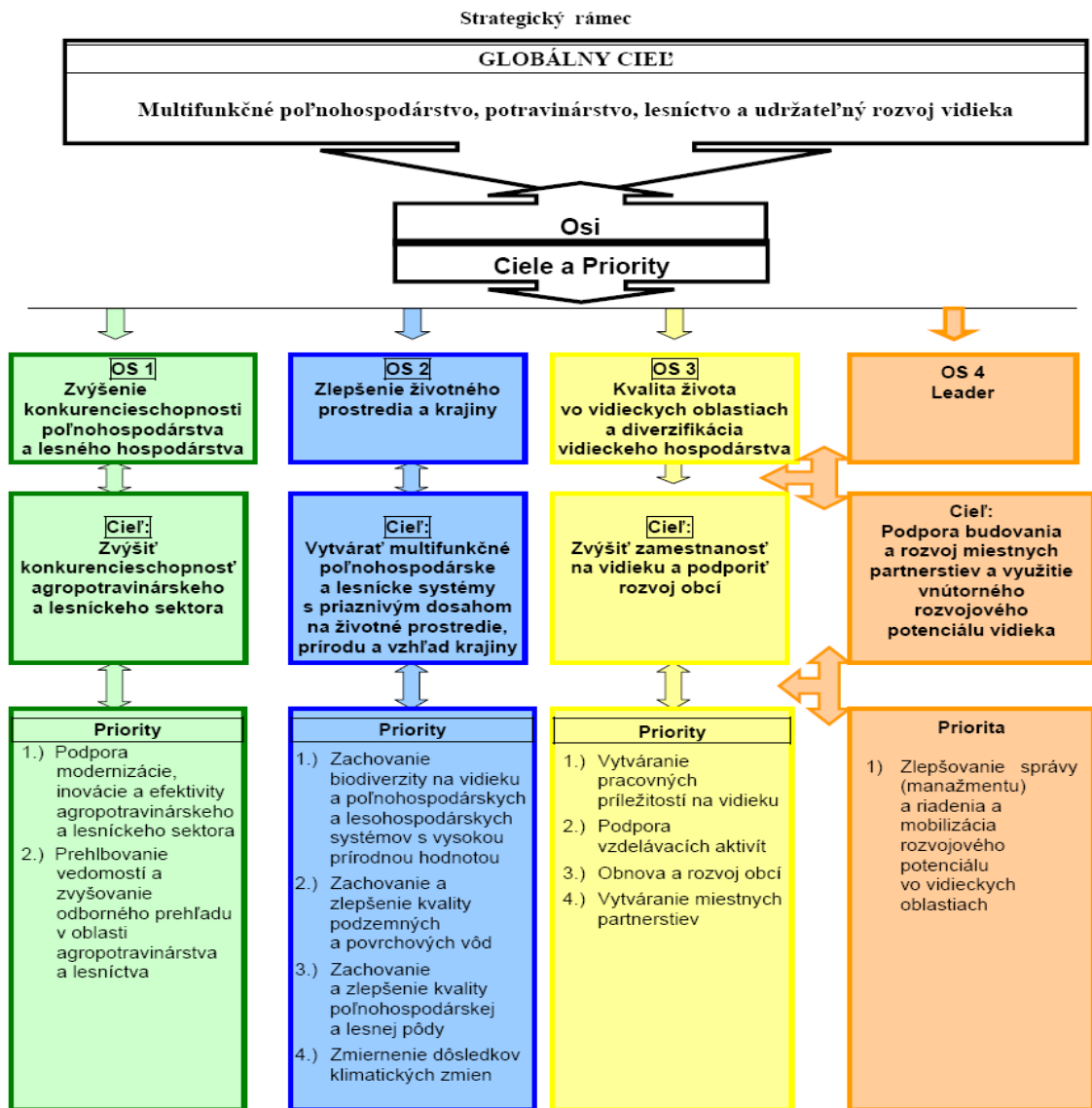
---

¹⁶ TVRDOŇOVÁ, Jela. Občianska participácia a rozvoj regiónov v kontexte členstva v Európskej Únii, Forum Európa, 30.4.2004, Trenčín

¹⁷ JARÁBKOVÁ, Jana. 2007. Vybrané kapitoly z cestovného ruchu. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita.

¹⁸ Operačný manuál pre miestne akčné skupiny. LRDP KANTOR Ltd. V spolupráci s EruoConsulting s. r.o., marec 2007.

Schéma č. 1: Strategický rámec

Zdroj: Národný strategický plán rozvoja vidieka, 2006

LEADER je teda štvrtou osou podpory vidieka, ktorej cieľom je podpora budovania a rozvoj miestnych partnerstiev a využitia vnútorného rozvojového potenciálu vidieka. Tento cieľ bude napĺňaný prostredníctvom priority „zlepšovanie správy (manažmentu) a riadenia a mobilizácia rozvojového potenciálu vo vidieckych oblastiach.“ Úlohou je vytvoriť a implementovať miestne vidiecke stratégie prostredníctvom MAS a povzbudiť a zapojiť občanov žijúcich v danom území pri smerovaní a rozhodovaní o aktivitách, ktoré majú prispieť i integrovanému rozvoju územia.

Keďže sa Slovensko nezúčastnilo implementácie iniciatívy LEADER+, Ministerstvo pôdohospodárstva SR, ako riadiaci orgán tohto prístupu, sa podieľa na zabezpečení efektívnej implementácie cez tieto nevyhnutné administratívne kroky:

- vypracovanie návrhu administratívneho a politického rámca riadenia prístupu LEADER
- výber a správna identifikácia vidieckych oblastí, na ktorej základe budú vybraté územia, v ktorých bude využitie LEADER najúčinnnejšie a najefektívnejšie
- vypracovanie návrhu kritérií pre prípravu stratégie a pre výber MAS riadiacim orgánom.¹⁹

1.3 LEADER v Žilinskom kraji

1.3.1 Programovacie obdobie 2005 - 2006

V rokoch 2005 – 2006 sa Žilinský kraj začal pripravovať na iniciatívu LEADER. Vypracoval Akčný plán rozvoja vidieka 2005-2006, ktorý si stanovil tieto hlavné ciele:

- ❖ vypracovanie Programu rozvoja vidieka Žilinského kraja na roky 2007 – 2013
- ❖ príprava územia na implementáciu programu LEADER
- ❖ identifikácia a riešenie problému vidieka Žilinského kraja v krátkodobých horizontoch.

Príprava kraja na implementáciu spočívala v: zmapovaní stavu regionálnych partnerstiev, vytypovaní vhodných území pre program LEADER, tvorbe metodických doporučení pre implementáciu programu v Žilinskom kraji, vzájomnom informovaní a spolupráci s VÚC Žilina.²⁰

---

¹⁹ Regionálna rozvojová agentúra Liptov: Metodika pre prípravu stratégií LEADER a tvorbu miestnych akčných skupín v Žilinskom kraji.

²⁰ Akčný plán rozvoja vidieka Žilinského kraja na roky 2005 – 2006, vypracoval OZ vidiecky parlament Žilinského kraja a VIPA ZA, Odbor regionálneho rozvoja ŽSK v spolupráci s pracovnou skupinou APRV, december 2004.

1.3.2 Programovacie obdobie 2007 – 2009

Globálnym cieľom pre obdobie rokov 2007 – 2009 je zvýšenie kvality života obyvateľov vidieka so zachovaním hodnôt krajiny, kultúry, prírodných a historických špecifik regiónov (Oravy, Liptova, Turca, Kysúc a Horného Považia).

Priority pre rozvoj vidieka v ŽK:

- podpora malého a stredného podnikania
- rozvoj CR
- ochrana vidieckej krajiny a krajinného rázu
- prístup k zdravotnej a sociálnej starostlivosti
- doprava a komunikácia

Žilinský kraj si stanovil 2 strategické ciele:

- 1) kvalifikovane pripraviť minimálne päť území ŽK na implementáciu prístupu LEADER v roku 2008 a minimálne päť území na implementáciu v roku 2010
- 2) vypracovať Stratégiu rozvoja vidieka Žilinského samosprávneho kraja na princípe zdola nahor.

1.3.3 Hlavní aktéri rozvoja vidieka a ich úlohy

1. *Žilinský samosprávny kraj* – Odbor regionálneho rozvoja. Jeho úlohou je koordinácia regionálnych aktérov rozvoja vidieka;
2. *Rozvojová agentúra ŽSK n. o.* Jej úlohou je technická asistencia regionálnym aktérom, budovanie klastrov, tvorba imidžu kraja, propagácia a zahraničná reprezentácia;
3. *Komisia regionálneho rozvoja, cezhraničnej spolupráce a cestovného ruchu pri ŽSK.* Má presadzovať zámery rozvoja vidieka na úrovni zastupiteľstva ŽSK;
4. *Agentúry pre regionálny rozvoj v ŽSK* – predstavujú verejno-súkromné partnerstvá a sú koordinátormi regionálneho rozvoja v historických regiónoch (Agentúra regionálneho rozvoja v Žiline, Regionálna rozvojová agentúra Liptov, Regionálna rozvojová agentúra Kysuce, Regionálna rozvojová agentúra Turiec, Agentúra regionálneho rozvoja Sever – Dolný Kubín);
5. Ďalšie odborné, záujmové a profesne spolupracujúce organizácie a inštitúcie (združenia miest a obcí, Euroregión Beskydy, Euroregión Tatry, Mikroregionálne

združenia...). Ich úlohou je vytváranie partnerstiev na odbornej, záujmovej alebo profesnej báze.

2. Cieľ práce

Cieľom našej bakalárskej práce je zhodnotiť súčasný stav pripravenosti existujúcich partnerstiev na určitom území Žilinského kraja do programu LEADER

čiastkové ciele:

1. analyzovať súčasný stav okresu Tvrdošín
2. zhodnotiť pripravenosť Žilinského kraja na LEADER
3. zhodnotiť pripravenosť partnerstiev daného územia zapojených do LEADER-u

3. Metodika práce

3.1 Metodika analýzy rozvojových faktorov

Analýza rozvojových faktorov v okrese Tvrdošín. Pre analýzu boli použité sekundárne zdroje za roky 1996, 1997, 2004 a 2006 regionálnych porovnaní. Analýza sa skladala z nasledovných častí: analýza prírodného potenciálu, demografického potenciálu, ekonomickej základne a infraštruktúry. Pri analýze demografického potenciálu sme pracovali s ukazovateľmi: hustota obyvateľstva, počet obyvateľov, prirodzený prírastok, migrácia. Pri analýze ekonomickej základne sme hodnotili: výšku investícií, počet právnických a fyzických osôb, index podnikateľskej aktivity obyvateľstva, mieru nezamestnanosti a ekonomicky aktívne obyvateľstvo. Analýza infraštruktúry je rozdelená do dvoch častí a to na technickú a sociálnu infraštruktúru.

3.2 Metodika dotazníkového prieskumu

Pre zhodnotenie pripravenosti Žilinského kraja na LEADER sme použili metódu dotazníkového prieskumu.

Cieľ: na základe názorov expertov zhodnotiť pripravenosť Žilinského kraja na LEADER

Hypotézy:

- a) Žilinský kraj je pripravený na LEADER (otázky číslo 8, 9, 10)
- b) Nástroje implementácie programu rozvoja vidieka na obdobie 2007-2013 sú dostatočné. (otázky číslo 5, 6, 7, 11)

Na základe týchto hypotéz boli vytvorené otázky v dotazníku, ktorý sa skladá z troch častí:

- charakteristika respondenta (otázka číslo 1,2)
- všeobecné informácie o prístupe LEADER (otázky číslo 3, 4, 5, 6)
- problematika prístupu LEADER v Žilinskom kraji (otázky číslo 7, 8, 9, 10, 11)

Otázky majú formu uzavretých, polouzavretých a otvorených otázok.

Vzorka: Vzorka respondentov bola vybraná z výsledkov analýzy dostupných informačných zdrojov týkajúcich sa rozvoja vidieka.

V 1.fáze sa vykonal pilotný prieskum, kde boli oslovení traja respondenti. Na základe výsledkov pilotného prieskumu bola zmenená otázka číslo 4. V ďalšej fáze boli dotazníky diseminované elektronickou formou respondentom. Po dvoch týždňoch boli respondenti opätovne oslovení.

3.3 Metodika riadeného rozhovoru

Pri dosiahnutí tohto cieľa bola použitá metódu riadeného rozhovoru. Opytovaným bol zástupcova partnerstva pán František Jedinák, ktorý je zároveň riaditeľom regionálnej agentúry Sever a ktorý pôsobil ako koordinátor pri vytváraní verejno - súkromného partnerstva Horná Orava.

Riadený rozhovor prebiehal na základe opytovania sa dopredu pripravených okruhov tém.

Hypotézy:

- a) Partnerstvá sú dostatočne pripravené na implementáciu LEADER-u.
- b) Stratégie sú príliš všeobecné a nezohľadňujú v plnej miere potreby a záujmy daného územia.

4. Vlastná práca

4.1 Analýza súčasného stavu partnerstva Horná Orava

V regióne Oravy sa vytvorilo jedno verejno–súkromné partnerstvo a to Horná Orava. Hranice partnerstva sú totožné s územno – administratívnym členením okresu Tvrdošín. Do tohto partnerstva sa zapája celý okres Tvrdošín s výnimkou okresného mesta.

Charakteristika okresu Tvrdošín

Mapa č. 1: Okres Tvrdošín

Zdroj: http://sk.wikipedia.org/wiki/Okres_Tvrdo%C5%A1%C3%ADn

4.1.1 Analýza prírodného potenciálu

Zemepisná poloha a geologická stavba

Nachádza sa na severe Slovenska v juhovýchodnom cípe Oravskej kotliny medzi Skorušinskými vrchmi a Oravskou vrchovinou s rozlohou 479 km². Na jeho geologickej skladbe sa podieľajú horniny paleogénu a kvartéru.

Hydrologické pomery

Územie patrí do povodia rieky Váh. Hladina podzemnej vody kolíše v hydraulickej závislosti od hladiny riek Oravy a Oravice, priemere je cca 2 m pod terénom, pričom sa jedná o podzemnú vodu plytkého obehu.

Klimatické pomery

Z hľadiska klimatickej rajonizácie patrí územie okresu Tvrdošín do klimatického regiónu chladného vlhkého, s teplotami v januári – 4,5° C až - 6° C, v júli 14,5° C až 16° C. Priemerný úhrn zrážok je 610 až 900 mm.

Poľnohospodárska pôda

V Tvrdošine zaberá poľnohospodárska pôda 49,91 % z celkovej výmery katastrálneho územia, z toho predstavuje orná pôda 4,96 %, trvalo trávnaté porasty 44 % a záhrady 0,95 % z celkovej výmery katastra (Tabuľka č. 1, v prílohe č. 1).

4.1.2 Analýza demografickej situácie

Hustota obyvateľstva

Pri hustote obyvateľstva na km² uvádzame vývoj od roku 1996 do roku 2006 (Graf č. 1, v prílohe č. 2). K najvýraznejším zmenám došlo v medzi rokmi 1996, kedy hustota obyvateľstva dosahovala hodnotu 71 obyvateľov/km² a 2004, kedy hodnota tohto ukazovateľa stúpila na 74 obyvateľov/km². Od tohto roku vývoj stagnuje. Okres Tvrdošín si udržiava 8. miesto v hustote obyvateľstva medzi okresmi Žilinského kraja.

Pohyb obyvateľstva

Medzi základné ukazovatele pohybu obyvateľstva patrí: dynamika obyvateľstva, tzv. prirodzený pohyb, ktorý zachytáva počet živonarodených a počet zomrelých obyvateľov. Okres Tvrdošín zaznamenal negatívny vývoj v počte živonarodených detí (Tabuľka č. 2, v prílohe č. 1). V roku 2001 sa narodilo 455 detí a v roku 2006 už len 427. Aj počet zomretých vykazuje negatívny vývoj, pretože ich počet v porovnaní rokov 2001 a 2006 stúpol z 254 ľudí na 282. V Tvrdošinskom okrese má negatívnu tendenciu aj celkový prírastok obyvateľstva, zatiaľ čo jeho úroveň v roku 2001 vykazovala hodnotu 138 ľudí, v roku 2006 už len 33. Z týchto ukazovateľov vyplýva, že okres Tvrdošín postihuje úbytok obyvateľstva.

Okres Tvrdošín nadobúda negatívne hodnoty v migrácii obyvateľstva, to znamená, že prevláda počet obyvateľov, ktorí sa vysťahujú nad tými, ktorí sa prisťahujú do tohto okresu. Saldo migrácie obyvateľstva (rozdiel medzi počtom prisťahovaných a vysťahovaných) nadobúda od roku 2001 negatívne výsledky a stále sa zvyšuje. Vývoj sleduje Graf č. 2, v prílohe č. 2. Tabuľka č. 3, v prílohe č. 1 síce vykazuje nárast prisťahovaných medzi rokmi 2001 – 2006, ale nie až taký vysoký ako nárast

vyst'ahovaných z tohto okresu. Z čoho môžeme predpokladať, že tento okres nenecháva dostačujúci priestor na realizáciu pre svojich obyvateľov.

4.1.3 Analýza ekonomického potenciálu

Ekonomický potenciál regiónu predstavuje spolupôsobenie v kraji sa nachádzajúceho kapitálu, ľudských zdrojov a prírodných daností za účelom výroby produkcie a poskytovania služieb. Hospodársky rozvoj v kraji je poznačený deformáciou z minulých období, najmä úpadkom priemyselnej výroby. Ovplyvnila ho strata výrobných trhov, drahé úvery, opotrebovanosť technologických zariadení a privatizácia. Taktiež i zdedené jednostranné zameranie priemyslu na strojárstvo v obvodoch Martin, Kysucké Nové Mesto, hutníctvo bez surovinovej základne na Orave, prevládajúci monoštruktúrny charakter s 1 až 3 dominantnými výrobnými podnikmi na Orave a Kysuciach. Všetky tieto faktory, spolu s vybavenosťou v oblasti infraštruktúry spôsobili a spôsobujú, že rozvoj podnikania nie je na žiaducej úrovni. Pre hospodársko-sociálny potenciál územia je charakteristická jeho priemyselno –poľnohospodárska základňa.

Pri analýze ekonomickej základne okresu Tvrdošín sme pracovali s nasledujúcimi ukazovateľmi: výška investícií, počet fyzických a právnických osôb, index podnikateľskej aktivity a miera nezamestnanosti.

Objem investícií v okrese Tvrdošín predstavoval hodnotu 428 mil. Sk v roku 1997, čo predstavovalo 8. miesto v Žilinskom kraji. V percentuálnom vyjadrení sa región podieľal na výške investícií 2, 5 %-ami. Do roku 2000 výška investícií stúpila na 787 mil. Sk, čo predstavovalo nárast o 356 mil. Sk. Okres sa touto hodnotou zaradil už na 6. miesto v kraji a percentuálny podiel vyjadroval 4,27 %.

Počet fyzických aj právnických osôb, tak ako v celom kraji, ma aj v regióne Tvrdošína stúpajúcu tendenciu.

Čo sa týka indexu podnikateľskej aktivity, okres sa zaraduje na 6. miesto v kraji (Tabuľka č. 4, v prílohe č. 1).

Tabuľka č. 5, v prílohe č. 1 naznačuje klesajúce tendencie v miere nezamestnanosti. Najmarkantnejšie rozdiely môžeme pozorovať pri porovnávaní rokov 2001 a 2006. V roku 2001 dosahovala úroveň 21,01 % a v roku 2006 – 7,96%, čím sa zaraduje na 8. miesto v Žilinskom kraji. V roku 2006 sa približovala miera nezamestnanosti ku krajskému priemeru, ktorý dosahoval hodnoty 7,03%. V Grafe č. 3, v prílohe č. 2 môžeme sledovať vývoj od roku 2001 do roku 2006.

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo zahrňuje ľudí pracujúcich a nezamestnaných, vykazuje klesajúce tendencie. V roku 2001 počet ekonomicky aktívnych ľudí predstavoval 15 415, z čoho 57,2 % tvorili muži. V roku 2006 predstavoval počet EAO 15 107, čo bolo zníženie o 308 obyvateľov (Tabuľka č. 5, v prílohe č. 1). Najväčšie znížovanie okres zaznamenal medzi rokmi 2002 a 2005, čo znázorňuje Graf č. 4, v prílohe č. 2.

V okrese Tvrdošín má dominantné postavenie výroba komunikačných zariadení, ktorá sa podieľa 53,3 % na celkových tržbách za vlastné výkony a tovar, pracuje tu viac ako 1 300 pracovníkov. Zastúpenie má aj výroba potravín, výroba elektrických strojov, výroba strojov a spracúvanie dreva. Najvyšší počet podnikov sa nachádza v obchodnej sfére, predstavuje 116 podnikov, čo tvorí 41 % z celkového počtu podnikov v okrese. Priemyselnej výrobe sa venuje 65 podnikov, ktoré predstavujú 23 % zastúpenie. Na treťom mieste sa umiestňujú poľnohospodárske podniky s 11 %-ami a v počte 31 (viď. Graf č.5, v prílohe č. 2)

4.1.4 Technická infraštruktúra

Predstavuje dôležitý rozmiestňovací a rozvojový faktor, je nevyhnutná pre firmy a obyvateľstvo. Do skupiny technickej infraštruktúry patrí: dopravná sieť, energetická sieť, telekomunikačná sieť, vodovodná sieť a odpadové hospodárstvo.

V okrese Tvrdošín sú všetky obce zapojené na verejný vodovod, čím prevýšil priemer Žilinského kraja, ktorý sa pohybuje na úrovni 93,3 % . V tomto okrese bolo v roku 2001 napojených na kanalizáciu 26,7 % obcí, čím sa zaradil na 4. miesto v Žilinskom kraji. Podiel obcí s verejnou kanalizáciou mierne prevýšil priemer kraja. Okres Tvrdošín dosahuje najnižšiu hustotu diaľnic a ciest prvej triedy v celom kraji. Výška tohto ukazovateľa v roku 2001 predstavovala hodnotu 0,05 (Tabuľka č. 7, v prílohe č. 1).

4.1.5 Sociálna infraštruktúra

Zohráva významné miesto v uspokojovaní potrieb obyvateľstva, zhŕňa najmä zariadenia pre reprodukciu pracovnej sily. Medzi činnosti, ktoré sa realizujú cez zariadenia sociálnej infraštruktúry patria: bývanie, kultúrno-spoločenské činnosti, rôzne druhy vybavenosti regiónov (napr. školské a predškolské zariadenia, domovy dôchodcov, obchody, služby), zotavovacie činnosti.

V okrese Tvrdošín bolo v roku 1997 dokončených 34 bytov, čo predstavovalo 4,1 % zo všetkých dokončených bytov v Žilinskom kraji a zároveň umiestnilo okres na 10. miesto v kraji. V roku 2004 ich už bolo dokončených 171, čo je nárast o 137 bytov. Podiel

v kraji predstavoval 10,4 %, zvýšenie počtu o 6,3 % a zabezpečil regiónu 3. miesto. V roku 2001 priemerný počet m² obytnej plochy na 1 osobu bol 15,8 , z čoho vyplýva 6. miesto v kraji. Ukazovateľ počet zariadení sociálnej starostlivosti na 1000 obyvateľov zaraďuje Tvrdošínsky okres na 5. miesto v kraji s hodnotou 41,49 – mierne prevyšuje priemer kraja, ktorý sa pohyboval na úrovni 36,8. Podiel praktických lekárov na 1000 obyvateľov bol 0,65. Táto hodnota predstavovala šiestu najvyššiu v kraji a zhodovala sa s hodnotou okresu Bytča (Tabulka č. 8, v prílohe č. 1).

4.2 Analýza výsledkov dotazníkového prieskumu

Podľa dotazníkového prieskumu sme zistili, že 9 z 19 anketovaných pracuje na poste manažéra LEADER-u, čo vytvára percentuálny podiel 44 %. Ostatní anketovaní pôsobia na postoch starostov (2), členov samosprávy (2), konzultantov (1), koordinátorov (2), potenciálnych členov (1), kontaktných osôb (1) a tvorcu (1).

Traja z týchto manažérov sa venujú rozvoju viac ako šesť rokov, piati 4 – 6 rokov. Títo by mohli tvoriť odbornú základňu pre implementáciu LEADER-u. Fakt, že nie sú v tejto problematike nováčikmi predpokladá ich kvalifikovanosť, ktorú si tento program vyžaduje. 8 z 19 respondentov sa teda rozvoju venuje viac ako 4 roky. Z daného vyplýva, že sú to skúsení pracovníci, avšak tvoria iba 42,1 %. Toto nízke percento však môže znamenať, že verejno – súkromné partnerstvá nie sú pripravené na LEADER po kvalifikačnej stránke.

Päť respondentov sa venuje rozvoju 1 – 3 roky a šesť menej ako 1 rok. Títo, podľa môjho názoru, ešte nie sú dostatočne pripravení na podieľanie sa na realizácii tohto programu.

Požiadali sme týchto expertov, aby sa pokúsili zoradiť princípy LEADER-u podľa dôležitosti. Zistili sme, že až 61 % opýtaných pokladá prístup zdola nahor za najdôležitejší, 22 % zaň považuje vytváranie MAS. Len ľudia, ktorí žijú v danom regióne vedia, čo toto územie potrebuje. Je dôležité, aby sa oni sami zdola pustili sa do realizácie LEADER a k tomu musia, samozrejme pochopiť, že bez spolupráce a vytvárania sietí je to nemožné. Vytváranie sietí sa umiestnilo na 3. mieste. Tento princíp je obzvlášť dôležitý pre Žilinský kraj preto, že si už v *Akčnom pláne rozvoja vidieka na roky 2007 – 2009* vymedzil z rozpočtu objem finančných prostriedkov vo výške Sk 300.000,- na výmenu skúseností a informácií s Českou republikou. 27 % opýtaných umiestnilo integrované a viacsektorové akcie a inovácie na posledné miesto. Napriek tomu sa nedá tvrdiť, že nie sú potrebné,

pretože podľa jedného respondenta sú princípy rovnocenné, nedajú sa zoradiť a musia fungovať súčinne, inak nemajú význam.

Najväčšími problémami LEADER-u na Slovensku je neinformovanosť. Potvrďuje to 17,8 % a dokonca 93,7 % respondentov si myslí, že nie je vôbec dostačujúca. Ako dôvody uvádzajú: málo materiálov a slabú znalosť problematiky na najvyšších miestach. Tvrdia, že príprava trvá prídlho, MAS sa vytvárajú bez metodiky a kooperácie Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky, zlyhávajú informačné kanály MP SR. Jedným z dôvodov je tiež nezáujem občanov o verejný život. Medzi ďalšie problémy patrí nedostatok finančných prostriedkov a nepripravenosť odborníkov – 24 % respondentov zdieľa tento názor a 13,3 % si myslí, že aj spolupráca s MP SR nie je dostatočná. Z uvedeného jednoznačne vyplýva, že problémom, ktorý treba okamžite riešiť sú informácie. Hlavne:

- prístup k nim,
- vytváranie informačných stredísk a sietí
- efektívnejšia komunikácie medzi ministerstvom a štátnou správou alebo verejno-súkromnými partnerstvami.

Hypotézu, že nástroje implementácie programu rozvoja vidieka na obdobie 2007 – 2013 sú dostatočné vyššie uvedené dôvody nepotvrďujú.

Z prieskumu vyplýva, že verejno – súkromné partnerstvá, všeobecne v Žilinskom kraji zatiaľ nie sú pripravené stať sa miestnymi akčnými skupinami, potvrdzuje to 42,1% opýtaných; 10,5 % sa vyjadrilo, že nie sú vôbec pripravené. Paradoxne 52,6 % si myslí, že MAS-ky budú schopné čerpať zdroje LEADER v plnej výške. Z uvedeného vyplýva, že Žilinský kraj zatiaľ nie je pripravený na iniciatívu LEADER, ale určite má na Slovensku perspektívu. Toto tvrdenie mi potvrdilo 73,7 % opýtaných, len 5,1 % si myslí, že nie.

4.3 Analýza výsledkov riadeného rozhovoru

Opytovaný je v súčasnosti riaditeľ regionálnej rozvojovej agentúry Sever.

Do územia verejno-súkromného partnerstva pre prístup LEADER v regióne Oravy spadá oblasť Hornej Oravy, ktorá je špecifikovaná okresom Tvrdošín, ale bez mesta Tvrdošín. Toto partnerstvo sa vytvorilo na základe Združenia miest a obcí Žilinského kraja.

Rozloha tohto územia je 422 km², s počtom obyvateľov 26 367. Týmto partnerstvo spĺňa požiadavku LEADER-u o počte obyvateľov, ktorá udáva, že územie musí mať viac

ako 10 000 a menej ako 150 000 obyvateľov. Keďže partnerstvo tvorí celý okres, okrem okresného mesta, spĺňa aj požiadavku geografickej celistvosti územia.

Verejno–súkromné partnerstvo Hornej Oravy tvorí 36 subjektov, z toho 18 tvorí verejný sektor, čo predstavuje 50 %. Týmto podielom partnerstvo spĺňa ďalšiu požiadavku LEADER-u na vytvorenie MAS, ktorá nedovoľuje verejnemu sektoru, aby sa zapájal s viac ako 50 %-ným podielom. Zo súkromného sektora sa zapájajú družstvá, športové areály, ale aj jednotlivci, ktorí sú súkromnými podnikateľmi. Obce Brezovica, Habovka, Hladovka, Liesek, Nižná nad Oravou, Podbiel, Trstená, Vitanová a Zuberec patria do kohézneho pólu rastu mimo záujmového územia inovačných pólov rastu. Obce Čimhová, Štefanov nad Oravou a Zábiedovo patria medzi obce, ktoré nie sú pólmi rastu.

Agentúra Sever vznikla v roku 2000. Venuje pozornosť získavaniu a šíreniu informácií o Európskej únii aj o možnostiach využitia podporných programov. Od roku 2005 sa podieľa na rozvoji cezhraničnej spolupráce s Poľskou republikou. Rozvoju sa venovala už aj predtým. Medzi jej najúspešnejšie projekty patrí *Kanadský urbanistický inštitút*. V tomto dokumente sa komplexne spracoval rozvoj Oravy. Bol spracovaný medzi rokmi 2001 – 2003. Ďalšie projekty: *Územný plán obce Chlebnice, Podbiel alebo Bziny*. Agentúra dostala ponuku od ŽSK, aby oslovila subjekty vo svojom historickom regióne. Ďalej oslovila rôzne združenia na Orave. Ako prvý človek, ktorý sa podieľal už na konkrétnom vytváraní verejno-súkromného partnerstva bol pán Bánovčan, vtedajší starosta obce Zábiedovo. Agentúra Sever v tomto procese vystupovala ako koordinátor. Celá príprava na LEADER pre územie Hornej Oravy trvala od konca roka 2006 do konca roka 2007. Partnerstvo je dostatočne pripravené na implementáciu LEADER, pretože má kvalifikovanú základňu a taktiež má už skúsenosti s rozvojom v danom regióne.

Partnerstvo vypracovalo strategický dokument, ktorého názov je *Rozvojové partnerstvo pre prístup LEADER*, ktorý sa skladá z piatich častí:

1. Audit zdrojov
2. SWOT analýza
3. Problémová analýza
4. Vízie
5. Strategický cieľ a špecifické ciele rozvoja

Medzi strategické ciele tohto partnerstva patrí: vytváranie pracovných miest, vytváranie partnerstiev, riešenie problematiky odpadov a zvýšenie atraktívnosti územia. Úspešným dôkazom plnenia týchto cieľov je aj zmluva s Poľskou republikou medzi Trstenou, Zábiedovom a Zywcem o výmene informácií a ďalšej spolupráci – môže byť veľmi

prospešná pre partnerstvo Hornej Oravy, pretože Poľsko už LEADER implementovalo v rokoch 2004 – 2006 a môže poskytnúť vzácne informácie slovenskému partnerovi.

Pánovi riaditeľovi sa veľmi dobre pracuje s orgánmi ŽSK aj čo sa týka spolupráce, aj čo sa týka finančných prostriedkov. Vyjadril sa, že štátne orgány meškajú s implementáciou LEADER-u, pretože okolité krajiny sa už do tohto projektu zapojili v rokoch 2004 - 2006 a Slovenská republika až v tomto programovacom období. Podľa jeho názoru problémom nie je získavanie informácií a dokumentov týkajúcich sa LEADER-u, ale problémom je nezáujem obyvateľov o rozvoj svojho regiónu.

Verejno-súkromné partnerstvo Horná Orava je pripravené na implementáciu LEADER, pretože spĺňa jednotlivé podmienky: územie je celistvé, počtom obyvateľov nepresahuje 150 000, do projektu sa nezapájajú obce s vyšším počtom obyvateľov ako je 20 000 a partnerstvo je na dobrej ceste stať sa MAS. Spája inštitúcie z verejného sektora, zo súkromného sektora, ale aj dobrovoľné a občianske združenia. Partnerstvo Horná Orava, najmä Agentúra Sever už má predošlé skúsenosti s prípravou projektov a šírením informácií o Európskej únii, zamestnáva kvalifikovaných ľudí, čo by jej malo uľahčiť implementáciu LEADER-u.

Nepotvrdila sa nám teória, že stratégie partnerstiev sú príliš všeobecné a nezohľadňujú v plnej miere potreby a záujmy daného územia. Stratégia a strategické ciele verejno – súkromného partnerstva Horná Orava vyplývajú a boli vytvorené na základe SWOT analýzy, to znamená, že v plnej miere zohľadňujú problémy daného územia.

5. Návrh na využitie výsledkov

Respondent, ktorý je manažérom verejno-súkromného partnerstva navrhuje: „Ministerstvo by malo čím skôr v spolupráci s Monitorovacím výborom prehodnotiť objem financií vyčlenených na Leader (dnes sú to len 3% PRV), nastaviť os 4 PRV ako prierezovú a začať spolupracovať so samosprávnymi krajmi, ktoré ako jediné v SR pochopili význam integrovaného prístupu pri rozvoji vidieka a podporujú ho (tvorbu stratégií a zakladanie MAS) už minimálne rok.“

Naším ďalším návrhom je zvýšenie informovanosti prostredníctvom stretnutí s občanmi a zapájanie aj ďalších obcí v kraji do rozvoja regiónu. Stretnutia by mali byť atraktívne, profesionálne spracované a informácie by mali byť poskytované kvalifikovanými odborníkmi. V opačnom prípade obyvatelia nebudú mať záujem na podpore regiónu a budú stále apatickí k jeho problému. Lepšia koordinácia medzi ministerstvom, orgánmi štátnej správy a verejno-súkromnými partnerstvami by tiež zefektívnila realizáciu a implementáciu LEADER-u. MAS by mali zamestnávať manažérov, schopných riadiť celé partnerstvo, a ktorí by boli dostatočne informovaní a kvalifikovaní na takúto ťažkú úlohu a poskytovať podmienky pre ich neustále zlepšovanie. Lídri partnerstiev by nemali zabúdať ani na finančné ohodnotenie týchto manažérov, kvôli motivácii a kvôli skvalitneniu svojej práce.

Pri zakladaní MAS by sa mali využívať schopnosti a skúsenosti rozvojových agentúr. Je potrebné zapájať čo najširší okruh subjektov, zdôrazňovať význam a zodpovednosť spoločného prerozdelenia prostriedkov a apelovať na zodpovednosť podnikateľskej sféry.

Počas vypracovávania tejto práce sme sa stretli s viacerými problémami. Partnerstvá neboli veľmi ochotné s nami spolupracovať, do niektorých dokumentov ako je Rozvojové partnerstvo pre prístup LEADER sme nemohli ani nahliadnuť, pretože obsahujú dôverné informácie, ktoré by sa nemali dostať k členom iných partnerstiev. Medzi partnerstvami skôr panuje rivalita, LEADER vnímajú ako konkurenčný boj o získanie finančných prostriedkov napriek faktu, že jedným z jeho princípov je vytváranie sietí a spolupráca. Zo skúseností z EU vyplýva jednoznačná úspešnosť projektov, v ktorých sa spojili viaceré miestne akčné skupiny.

6. Záver

V našej bakalárskej práci sme zhodnotili pripravenosť obcí Žilinského kraja na prístup LEADER. Konkrétne sme sa zameriavali na územie Hornej Oravy, pretože sa v rámci neho vytvorilo verejno–súkromné partnerstvo potrebné pre implementáciu tohto programu.

Z analýzy rozhovoru vyplynulo, že verejno–súkromné partnerstvo Horná Orava je pripravené na realizáciu programu LEADER, ale podľa nášho názoru celkovo územie Žilinského kraja nie. Hypotézu nám potvrdil aj dotazníkový prieskum. Väčšina ľudí sa zhodne na dvoch základných problémoch tohto programu, ktoré súvisia s jeho implementáciou na Slovensku a týmito sú: nedostatočná informovanosť, ktorá sa netýka len poskytnutia informácií občanom partnerstvami, ale aj poskytnutia informácií ministerstva partnerstvám a spolupráca. Problémom je spolupráca na národnej úrovni – MP SR, na regionálnej úrovni – samosprávne kraje, ale aj spolupráca medzi partnerstvami.

Naším najväčším sklamaním bolo, že ani len sami členovia partnerstiev nie sú dostatočne informovaní o LEADER – i , aj keď sú v ňom zapojení. Na druhej strane nás potešil entuziazmus niekoľkých pár ľudí, ktorí sú ochotní pracovať na rozvoji svojich regiónov alebo obcí úplne nezištne a dobrovoľne. S veľkým nasadením sa starajú o rozrastanie partnerstiev a o rozširovanie informácií. Verím a dúfam, že ich ťažká práca raz prinesie svoje ovocie nie len Orave a Žilinskému kraju, ale tiež celému Slovensku.

7. Bibliografia

Akčný plán rozvoja vidieka Žilinského kraja na roky 2005 – 2006 [online]. Vypracoval OZ vidiecky parlament Žilinského kraja a VIPA ZA, Odbor regionálneho rozvoja ŽSK v spolupráci s pracovnou skupinou APRV. December 2004.[cit. 2007-11-25, 20:39].

Dostupný na internete:

http://leaderzsk.googlepages.com/APRV_0709.doc

Akčný plán rozvoja vidieka Žilinského kraja na roky 2007 – 2009 (návrh).

Spracovateľ: Regionálna rozvojová agentúra Liptov v spolupráci s regionálnymi rozvojovými agentúrami v kraji a Vidieckym parlamentom Žilinského kraja.

December 2006.

BOKOROVÁ, Monika. a KOBIDOVÁ, Tatiana. 2004. *Rozvoj vidieka v Európskej únii*. Ústav vedecko-technických informácií pre pôdohospodárstvo Nitra, Informačné stredisko pre EU. 19 s.

BROWN, Geoff – BANFORD, Adrian. 2007. *Cumbrijská kuchyňa*. In Výber najlepších postupov LEADER+, 2007, č. 1, s. 73 – 76.

European Commission, *EU Rural Development Policy 2007 – 2013*

HARRIS, Karín. 2006. *Sieť otvorených kostolov*. In Leader+Magazine, osobitné zameranie: Inovácia v Leader+, 2006, č. 5, s. 27 – 28.

JANOVČÍKOVÁ, Denisa. 2007. *LEADER* [online]: prezentácia Power Point. Levoča. 2007. [cit.2008-04-13, 15:48].

Dostupné na internete: www.hornatorysa.com/dokumenty/leaderinfo.ppt

JARÁBKOVÁ, Jana. 2007. *Vybrané kapitoly z cestovného ruchu*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita. 2007. 131 s. ISBN 978-80-8069-950-5

JARÁBKOVÁ, Jana. 2005. *Problémy a možnosti využitia rozvojového potenciálu vidieckych obcí*: výskumná správa. Nitra: Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre. 2005. 61 s.

Komunikačný akčný plán pre prístup LEADER v Žilinskom samosprávnom kraji.

Spracovaný pre Žilinský samosprávny kraj na základe zmluvy medzi Vidieckym parlamentom Žilinského kraja a Žilinským samosprávnym krajom zo dňa 16. apríla 2007 v rámci úlohy č. 2.1.3. Vypracoval: Vidiecky parlament Žilinského kraja. Apríl 2007 (Ing. Jana Mikušáková)

Národný strategický plán rozvoja vidieka SR 2007 – 2013. Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej Republiky [online]. December 2006.[cit.2008-04-13,15:24]. Dostupný na internete: http://archiv.mpsr.sk/slovak/dok/nsprv_dec06.pdf

Národný strategický referenčný rámec [online]. Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja. Jún 2007. [cit. 2008-04-12, 16:07]. Dostupný na internete: <http://www.nsrr.sk/dokumenty/zakladne-dokumenty/>

NECKAŘOVÁ, Eva. 2005. *Udržitelnost v programu LEADER+ a LEADER v ČR- porovnání s Místnou Agendou 21*: diplomová práca. Praha, 2005. 83 s.

Operačný manuál pre miestne akčné skupiny, LRDP KANTOR Ltd. v spolupráci s EuroConsulting s.r.o., marec 2007

Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 [online]. Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej Republiky. December 2007. [cit.2008-03-20, 16:21]. Dostupný na internete: <http://www.land.gov.sk/index.php?start&navID=1&id=506>

Regionálna rozvojová agentúra Liptov: *Metodika pre prípravu stratégií LEADER a tvorbu miestnych akčných skupín v Žilinskom kraji* [online].[cit. 2007-09-27, 16:40]. Dostupné na internete: <http://leaderzsk.googlepages.com/>

ROSS, Bruce: *Prístup Leader – základný sprievodca*, vydaný Európskou komisiou [online].[cit.2008-01-18,18:49]. Dostupný na internete: http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/pdf/library/methodology/leader_approach_sk.pdf

SLÁVIKOVÁ, Marcela. Analýza prínosov a prípadných negatívnych dopadov spojených so zaradením do siete LEADERských území [online]. [cit.2008-01-18, 19:54]. Dostupné na internete: <http://leaderzsk.googlepages.com/metodikaLEADER.doc>.

The Legacy of LEADER+ at Local Level: *Building the Future of Rural Areas*, Cap Corse, France, 24-26 April 2007, Seminar Documents [online].[cit. 2008-02-25,11:28]. Dostupné na internete:

http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/events/index_en.htm

TVRDOŇOVÁ, Jela. Občianska participácia a rozvoj regiónov v kontexte členstva v Európskej Únii, Forum Európa, 30.4.2004, Trenčín

8. Prílohy

Príloha č. 1: tabuľky

Tabuľka č. 1. Štruktúra pôdneho fondu v okrese Tvrdošín

Štruktúra pôdneho fondu v okrese Tvrdošín	
Poľnohospodárska pôda v ha (spolu)	20 964
Orná pôda	3 069
Záhrady	162
Trvalé trávnaté porasty	17 733
Nepoľnohospodárska pôda v ha (spolu)	26 930
Lesná pôda	19 984
Vodné plochy	2 759
Zastavané plochy	1 294
Ostatné plochy	2 893

Zdroj: PAPCUNOVÁ, V. – GECÍKOVÁ, I. 2007. *Návody na cvičenia z regionálnej ekonomiky*

Tabuľka č.2: Základné charakteristiky pohybu obyvateľstva

Základné charakteristiky pohybu obyvateľstva okresu Tvrdošín				
Ukazovateľ				
Rok	Počet živonarodených	Počet zomretých	Prirodzený prírastok (- úbytok) obyvateľstva	Celkový prírastok (- úbytok) obyvateľstva
2001	455	254	201	138
2002	446	243	203	155
2003	433	246	187	102
2004	453	239	214	130
2005	421	256	165	67
2006	427	282	145	33

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

Tabuľka č. 3: Migrácia obyvateľstva v okrese Tvrdošín

Migrácia obyvateľstva v okrese Tvrdošín			
Rok	Saldo sťahovania	Priťahovaní spolu	Vysťahovaní spolu
2001	-63	144	207
2002	-48	196	244
2003	-85	139	224
2004	-84	149	233
2005	-98	162	260
2006	-112	162	274

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

Tabuľka č. 4: Vybrané ukazovatele hodnotenia ekonomickej základne okresov Žilinského kraja

Vybrané ukazovatele hodnotenia ekonomickej základne okresov Žilinského kraja							
	investície v mil.		počet FO		počet PO		IPA na 1000
	Sk						obyv.
	1997	2000	1997	2004	1997	2004	2003
Bytča	139	621	1 310	2 126	185	291	67,4
Čadca	488	1 159	3 726	6 106	706	1 052	63,31
Dolný Kubín	522	702	1 652	2 592	608	855	70,23
Kysucké Nové Mesto	289	2 267	1 834	2 679	293	414	80,78
Liptovský Mikuláš	1 519	2 508	3 764	4 991	936	1 433	70,57
Martin	1 798	2 203	4 491	6 511	1 392	2 299	72,66
Námestovo	295	537	2 789	5 233	352	525	87,53
Ružomberok	2 845	1 382	2 370	3 494	514	765	60,05
Turčianske Teplice	481	308	644	1 008	180	260	61,38
Tvrdošín	428	784	1 476	2 644	311	444	73,76
Žilina	8 289	5 873	9 692	19 708	2 656	3 728	96,6
Žilinský kraj	17 093	18 344	33 748	57 092	8 133	12 066	

Zdroj: PAPCUNOVÁ, V. – GECÍKOVÁ, I. 2007. *Návody na cvičenia z regionálnej ekonomiky*

Tabuľka č. 5: Miera nezamestnanosti

Miera nezamestnanosti v okrese Tvrdošín	
Rok	Miera nezamestnanosti v %
2001	21,01
2002	16,51
2003	13,47
2004	11,74
2005	10,74
2006	7,96

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

Tabuľka č. 6: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo v okrese Tvrdošín			
Rok	Muži	Ženy	Spolu
2001	8813	6602	15415
2002	9090	8244	17334
2003	9521	7337	16858
2004	9196	6858	16054
2005	8550	6650	15200
2006	8651	6456	15107

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

Tabuľka č. 7: Vybrané ukazovatele pre hodnotenie technickej infraštruktúry

Vybrané ukazovatele pre hodnotenie technickej infraštruktúry v roku 2001			
	% obcí s verejným vodovodom	% podiel obcí s verejnou kanalizáciou	hustota diaľnic a ciest I. triedy na km ²
Bytča	91,7	33,3	0,09
Čadca	100	34,8	0,07
Dolný Kubín	95,8	20,8	0,12
Kysucké Nové Mesto	100	14,3	0,06
Liptovský Mikuláš	80,4	25	0,09
Martin	95,3	20,9	0,07
Námestovo	100	12,5	0,06
Ružomberok	96	44	0,1
Turčianske Teplice	100	7,7	0,09
Tvrdošín	100	26,7	0,05
Žilina	90,6	17	0,1
Žilinský kraj	93,3	22,5	

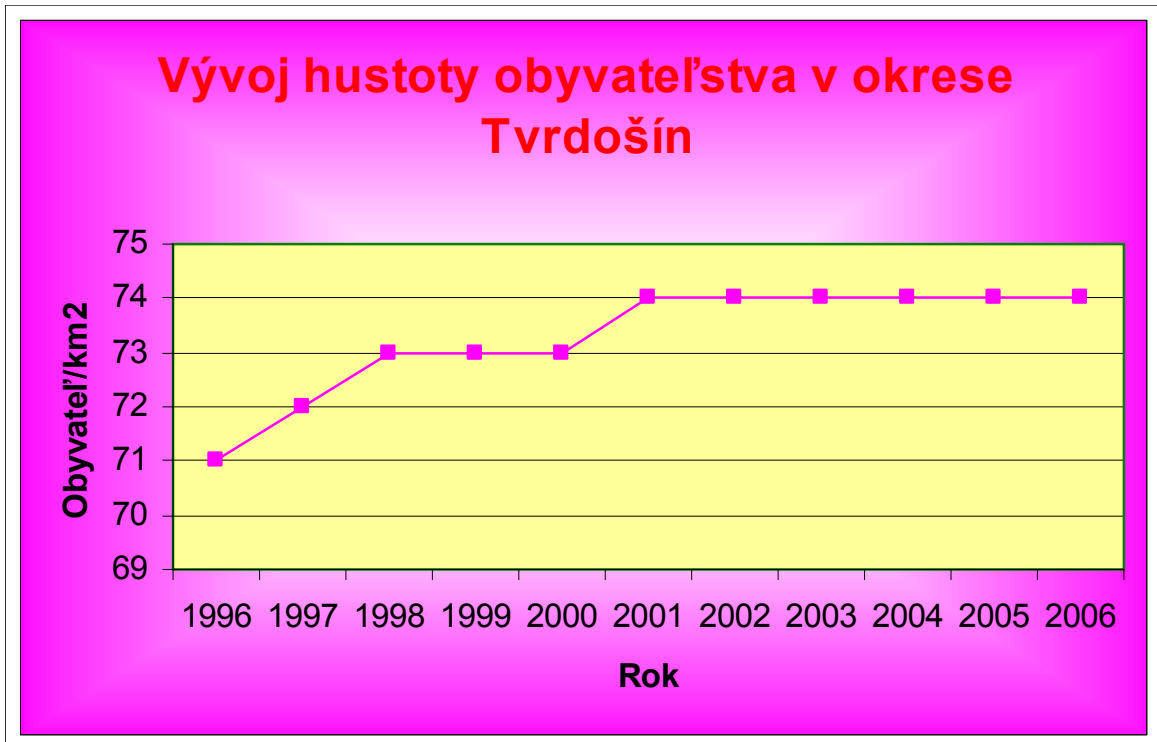
Zdroj: PAPCUNOVÁ, V. – GECÍKOVÁ, I. 2007. *Návody na cvičenia z regionálnej ekonomiky*

Tabuľka č. 8: Vybrané ukazovatele pre hodnotenie sociálnej infraštruktúry

Vybrané ukazovatele pre hodnotenie sociálnej infraštruktúry					
	počet dokončených bytov		počet zariadení sociálnej starostlivosti na 1000 obyv.	priemerný počet m ² obytnej plochy na 1 osobu	podiel praktických lekárov na 1000 obyv.
	1997	2004	2004	2001	2001
Bytča	51	53	22,7	15	0,65
Čadca	180	149	37,98	15,1	0,6
Dolný Kubín	44	79	42,99	16,3	0,66
Kysucké Nové Mesto	41	103	24,45	15	0,53
Liptovský Mikuláš	74	123	16,38	17,9	0,73
Martin	101	136	70,62	17	0,72
Námestovo	113	239	32,71	14,2	0,47
Ružomberok	50	125	48,39	17,2	0,71
Turčianske Teplice	8	13	82,73	18,2	0,9
Tvrdošín	34	171	41,49	15,8	0,65
Žilina	122	457	34,79	16,5	0,71
Žilinský kraj	818	1 648	36,8		

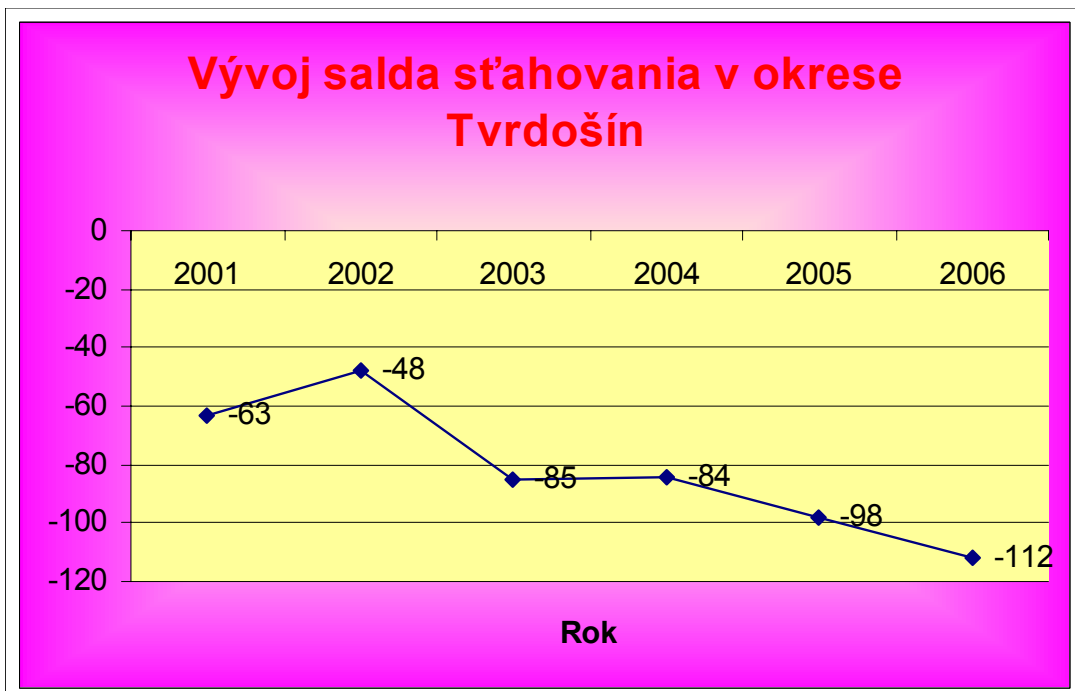
Zdroj: PAPCUNOVÁ, V. – GECÍKOVÁ, I. 2007. *Návody na cvičenia z regionálnej ekonomiky*

Graf č. 1: Vývoj hustoty obyvateľstva v okrese Tvrdošín

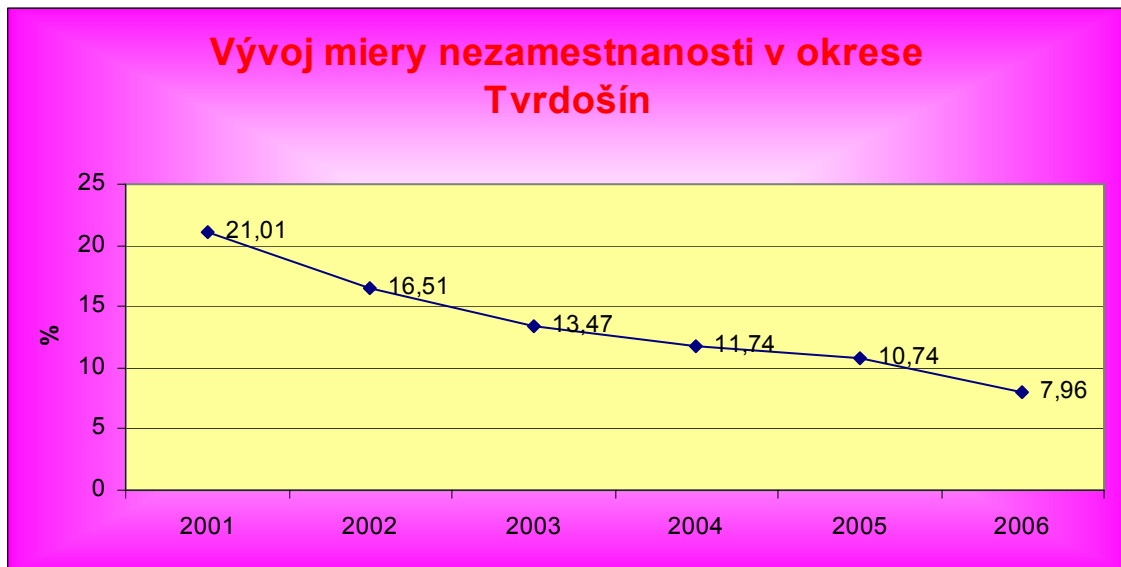
Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

Graf č. 2: Vývoj salda sťahovania v okrese Tvrdošín

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

Graf č. 3: Miera nezamestnanosti - vývoj

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

Graf č. 4: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

Graf č. 5: Podniky podľa ekonomických činností v roku 2006

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné spracovanie

DOTAZNÍK: Pripravenosť vybraných obcí daných krajov pre prijatie prístupu Leader
---

Vážený účastník,

táto anketa je určená pre analytikov, projektových manažérov a koordinátorov ako aj pre pracovníkov štátnej správy a samosprávy, ktorí sa môžu priamo alebo nepriamo podieľať (resp. v minulosti sa podieľali) na tvorbe, vypracovávaní, analýze a koordinácii rozvojových projektov pre vidiek na Slovensku. Jej cieľom je zhodnotiť rozvojové predpoklady vidieckeho regiónu a to predovšetkým zhodnotiť súčasný stav a pripravenosť existujúcich partnerstiev v danom území pre prístup Leader. Výsledky budú použité ako podklady pre výskum vlastných prác študentov FEŠRR v rámci bakalárskej práce ako súčasť analýzy pripravenosti vybraných obcí daných krajov pre prijatie prístupu Leader. Katedra garantuje anonymitu respondentov.

1. Akú funkciu zastávate vo vzťahu k prístupu Leader?

.....

2. Ako dlho sa zaoberáte problematikou rozvoja vidieka?

menej ako 1 rok   1 až 3 roky   4 až 6 rokov   6 a viac rokov

3. Zorad'te princípy Leader podľa dôležitosti (od 1 po 7, pričom 1 je najdôležitejší).

Princípy Leader	1 - 7
Prístup zdola nahor	
MAS „miestne akčné skupiny“	
Integrované a viacsektorové akcie	
Inovácia	
Spolupráca	
Vytváranie sietí	
Oblasťné stratégie miestneho rozvoja	

V stručnosti vysvetlite svoj výber

.....

.....

.....

.....

4. Ktoré opatrenia Osi 3 PRV SR 2007 - 2013 (ktoré je možné cez Leader realizovať), sú prioritné pre rozvoj vidieka na Slovensku? Ohodnoťte stupnicou od 1 do 5, pričom 1 je najdôležitejší.

Opatrenia Os 3 PRV 2007 - 2013	1 - 5
Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam	
Podpora činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu	
Vzdelávanie a informovanie	
Skupina opatrení: Obnova a rozvoj obcí, občianskej vybavenosti a služieb	
Získavanie zručností, oživovanie a vykonávanie stratégií miestneho rozvoja	

5. Čo je podľa Vás najväčším problémom pri implementácii prístupu Leader? (Môžete označiť aj viacej odpovedí.)

☐ neinformovanosť občanov	☐ nekooperácia inštitúcií
☐ nedostatok finančných prostriedkov ministerstvom	☐ slabá spolupráca s
☐ nepripravenosť odborníkov pre rozvoj vidieka	☐ iný problém, aký?

6. Myslíte si, že informovanosť občanov v tejto problematike je dostačujúca? Svoj výber prosím Vás zdôvodnite.

áno

nie

7. Prístup Leader v Českej republike je založený na piatich zásadách, a to *komunikácia, kontinuita, komunita, kultúra a krása*. Má aj prístup Leader na Slovensku svoju špecifickú filozofiu?

ak áno, aká je?

ak nie, myslíte, že by mal mať?

uvažuje sa nad ňou

8. Sú podľa Vás verejno-súkromné partnerstvá pripravené stať sa miestnymi akčnými skupinami?

áno

nie

ešte zatiaľ nie, ale budú, respektíve sú na dobrej ceste sa nimi stať

neviem

9. Má prístup Leader na Slovensku perspektívu?

áno   možno   neviem   nie

10. Je Slovensko so svojimi potenciálnymi miestnymi akčnými skupinami schopné naplno čerpať zdroje Leader?

áno   ešte nie, ale bude   neviem   nie

11. Aké sú Vaše odporúčania pre riešenie problémov spojených s implementáciou prístupu Leader?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĎAKUJEME ZA VAŠE NÁZORY A ZA VÁŠ ČAS VENOVANÝ DOTAZNÍKU

Príloha č. 4: Otázky k riadenému rozhovoru

1. Aké veľké územie spadá do mikroregiónu? Aký má počet obyvateľov, a ktoré organizácie sa združujú v tejto oblasti?
2. Ako prebiehali prípravy na založenie partnerstva? Kto sa podieľal na jeho vytváraní?
3. Máte už vytvorenú stratégiu ďalšieho rozvoja?
4. Ako dlho sa už zaoberáte rozvojom? Máte skúsenosti s tvorbou rozvojových programov? Ak áno, aké projekty ste realizovali?
5. Ako hodnotíte aktivity samosprávy a štátnych orgánov v prístupe LEADER?
6. Ako hodnotíte dostupnosť informácií o prístupe LEADER?